תוספתא · דפוס וילנא · סדר זרעים

תוספתא מעשר שני

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספתא מעשר שני

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספתא-מעשר-שני/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 6
פרק ג 9
פרק ד 11
פרק ה 14

פרק א

א מעשר שני אין מוכרין אותו ואין ממשכנין אותו ואין מהרהינין אותו ואין מחליפין אותו ולא שוקלין כנגדו דינרי זהב אפי' לחלל עליהן מעשר שני אחר ולא יתנם לשולחני להתגאות בהן ולהלוותן [להתעטר] בהן אם בשביל שלא יעלו חלודה הרי זה מותר.

ב כיצד אין מוכרין אותו לא יאמר לו הילך מאתים ותן לי מנה כיצד אין ממשכנין אותו לא יכנס לביתו וימשכננו מעשר שני שלו כיצד אין מהרהינין אותו לא יאמר לו הילך מעשר זה ויהא בידך ותן לי עליו חולין כיצד אין מחליפין אותו לא יאמר לו הילך יין ותן לי שמן הילך שמן ותן לי יין אלא אומר לו הילך יין מפני שאין לי שמן והלה אומר לו הילך שמן מפני שאין לי יין נמצאו מחליפין ואין מחליפין ועושין טובה זה עם זה.

ג מעשר שני אין נותנין אותו לא ע"ג צינית ולא ע"ג [זוית] ואין עושין אותו קמיע.

ד אין מחללין מע"ש על אסימון ורבי דוסא מתיר אבל פרוטות קטנות הנתונות [סימן] במרחץ הכל שוין שאין מחללין אותו עליהן.

ה אין מחללין אותו לא על מטבע [מדור] ולא על מטבע שאינו יוצא ולא על המעות שאין ברשותו כיצד היו לו מעות כזביות וממעות ירושלמיות אין מחללין אותו עליהן אם חלל לא קנו [עליהן] מעשר אבל מטבע [היוצא משם] מלכים הראשונים מחללין אותו עליהן אין מחללין [אותו] לא על מעות שכן בבבל ולא על מעות שבבבל אבל אם היה כן והיו לו מעות [בבבל] מחללין אותו עליהן כיצד אין מחללין על המעות שאין ברשותו היו לו מעות [בקיסטרא] ובית המלך או שנפל [טומוניתן] כיסו לבור אע"פ שידוע שהוא שם אין מחללין אותו עליהם ואם חלל לא קנה מעשר.

ו [כיוצא בו] מי שבא בדרך ובידו מעות וראה אנס בא כנגדו לא יאמר [הרי הן מחוללים על מעות שיש לי בתוך ביתי אם עשה] כן דבריו קיימים היה טעון כדי יין וכדי שמן וראה אותם שנשתברו לא יאמר הרי הן עשויין תרומה ומעשרות על פירות שיש לי בתוך ביתי [אם עשה כן הרי זה אסור].

ז לוקחין חיה ועוף לבשר התאוה [אבל לא לזבחי שלמים] משגזרו שיהא בשר התאוה מטמא את הידים אמרו אין לוקחין חיה לבשר התאוה אבל לוקחין עוף לבשר התאוה ר' אלעזר בן יהודה אומר איש אכלים אף העוף לבשר התאוה שכל הגת שנעשה ע"ג בשר התאוה טמאה לקודש וטהור לתרומה.

ח הלוקח חבית בירושלים פתוחה צריך לאכול כנגד הקנקן סתומה אין צריך לאכול כנגד הקנקן בד"א בשל יין אבל בשל ציר חומץ ושל מורייס ושל שמן ושל דבש בין פתוחה בין סתומה אין צריך לאכול כנגד הקנקן.

ט ריתכאות של תמרה ותורסות של תמרה אין אוכל כנגדן אם היו קופות הרי זה אוכל ושאר כל הדברים אין אוכל כנגדן] לא כנגד החרצנין ולא כנגד הזגין ולא כנגד הגפת.

י הלוקח צבי בירושלים א"צ לאכול כנגד העור שחוט צריך לאכול כנגד העור.

יא אין משכירין בתים בירושלים מפני שהן של שבטים ר"א בר"ש אומר אף לא המטות עורות של קדשים בעלי אושפיזין באין ונוטלין אותן בזרוע.

יב לולבי הזרדין והחרובין עד שלא ימתיקו אין נקחין בכסף מעשר משימתיקו נקחין בכסף מעשר אבל הלוף והחרדל ותורמסין ושאר כל הנכבשין בין משימתיקו בין עד שלא ימתיקו נקחין בכסף מעשר.

יג [בנות] חריע נקחות בכסף מע"ש ואין מטמאות טומאת אוכלין [חלות חריע] א"ר יוסי בא רבי יוחנן בן נורי אצל חלפתא אמר לו חלות חריע מה הן שילקחו בכסף מעשר אמר לו לא ילקחו אמר לו אף אני אומר כן אלא שעקיבה אומר [ילקחו].

יד קור ניקח בכסף מעשר ואין מטמא טומאת אוכלין [כפניות נקחות בכסף מעשר ומטמא טומאת אוכלין] רבי יהודה אומר קור הרי הוא כעץ לכל דבר אלא שניקח בכסף מעשר כפניות הרי הן כפירות לכל דבר אלא שפטורות מן המעשרות ר"ש אומר משום ר"א כרכום אין ניקח בכסף מעשר לפי שאין בו טעם אלא למראה א"ר יהודה בן גרוש [מפני] ר"א של בית אבא היו [מוכרין צירי בירושלים אי נמי אמר שמא דגין מוכרין עמו].

טו הלוקח בהמה לזבחי שלמים בשוגג יחזרו דמיה למקומן במזיד תעלה ותאכל במקום בזמן הזה תמות א"ר יהודה בד"א בזמן שמתכוין ולקחה מתחלה לשום שלמים אבל במתכוין להוציא מעות של מעשר שני לחולין בין בשוגג בין במזיד יחזרו דמים למקומן אם היתה בהמה בעלת מום בין בשוגג בין במזיד יחזרו דמים למקומן אם היו פירות טמאין בין בשוגג בין במזיד יחזרו דמים למקומן.

טז לוג יין שנפל לתוכו לוג דבש והרי בו ב' לוגין השבח לפי חשבון תבשיל של מעשר שני שתבלו בתבלין של חולין השבח לפי חשבון ושל חולין שתבלו בתבלין של מעשר שני אל יוציא מעשר שני שלו לפדיון קפלוט של מעשר שני ושל חולין [שניתבלו] זה עם זה השבח לפי חשבון.

יז היתה לו עיסה של מעשר שני ואפאה השבח [לפי חשבון] ניפלה הפת ונקדח התבשיל הפגם לשני בורר את החטים וטוחנן ומרקידן דיים שיפדה כשער החטים ר' יוסי אומר מקום שמחשבין את ההוצאה פודין את החטים ואין פודין את הככרות מקום שאין מחשבין את ההוצאה אף פודין את הככרות.

יח שמן של מע"ש וראשי בשמים של חולין שנתערבו השבח לפי חשבון זה הכלל אמר ר' יוסי כל המותיר במדת שבחו ניכר השבח לפי חשבון לא הותיר במדת שבחו ניכר השבח לשני.

פרק ב

א תלתן של תרומה שחפה בה בת כהן ראשה אין בת ישראל רשאי לחוף אחריה אבל מענגת [בה] בשערה.

ב תלתן של מעשר יאכל צומחניות של תרומה ב"ש אומרים כל מעשיה בטהרה וב"ה אומרים כל מעשיה בטומאה חוץ מחפיפתה דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר ב"ש אומרים כל מעשיה בטהרה חוץ מחפיפתה וב"ה אומרים כל מעשיה בטומאה חוץ משרייתה.

ג כרשינין של מעשר שני יאכלו צמחונין של תרומה ב"ש אומרים שורין בטהרה ושפין ומאכילין בטומאה [וב"ה אומרים שורין ושפין בטהרה ומאכילין בטומאה] דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר ב"ש אומרים שורין ושפין בטהרה ומאכילין בטומאה ובית הלל אומרים כל מעשיהן בטומאה א"ר יוסי זו משנת ר"ע לפיכך הוא אומר יתננו לכל כהן וחכמים לא הודו לו.

ד אין שורין תמרים להוציא מהן שכר תמרים ולא צמוקים להוציא מהן מי צמוקים אבל שוחקן ועושה אותן טרימה בתבלין מותר מפני [שמלאכתן] צורר את התבלין ונותנן לתוך התבשיל אם בטל טעמן מותרין ואם לאו אסורין.

ה אין עושין את היין אלונתית ואת השמן ערב סך את השמן ואין סך יין וחומץ שהשמן דרכו לסיכה יין וחומץ אין דרכן לסיכה.

ו מעות חולין ומעות הקדש שנתפזרו מה שלקט לקט להקדש אחד מעות במעות פירות בפירות רמונין ברמונין וכל דבר [שדרכו] ליבלל אבל דבר [שאין דרכו] ליבלל מה שלקט לקט לשניהם ומה שהותיר הותיר לשניהם.

ז סלע של מע"ש ושל חולין שנתערבו מביא בסלע מעות בן עזאי אומר בשתים סלע של חולין ושל הקדש שנתערבו בורר את היפה שבהן ואומר אם הקדש הוא הרי הוא הקדש ואם לאו הקדש בכל מקום שהוא מחולל על זה ושניה הרי היא מותרת וסלע של מע"ש ושל הקדש בכל מקום שהוא מחולל על זה נוטל את השניה ומחלל את המעות עליה סלע של מע"ש ושל חולין ושל הקדש שנתערבו [מביא בסלע מעות ואומר סלע של מעשר שני בכל מקום שהוא מחוללת על המעות האלו] בורר את היפה שבהן ואומר אם הקדש הוא הרי הוא הקדש ואם לאו הקדש בכל מקום שהוא מחולל על זה נוטל את

השניה ומחלל את המעות עליה ושלישית הרי זו מותרת מפני שאמרו מחללין נחושת על הכסף וכסף על הזהב כסף על הנחושת מדוחק אבל לא זהב על הכסף ר"א ב"ר שמעון אומר כשם שמחללין כסף על נחושת כך יחללו זהב על כסף אמר לו רבי מפני מה מחללין כסף על נחושת שכן מחללין כסף על הזהב [לא] יחללו זהב על הכסף שאין מחללין זהב על הנחושת ר"א ברבי שמעון [אומר] מעשר שני של זהב מחללין אותו על המעות שבירושלים בד"א בשל [דמאי אבל בשל] ודאי [הרי זה אסור אף בדמאי מחללין אותו אוכלין על אוכלין].

ח מעשר שני של זהב שעשאו כלים אין לו פדיון אם היה של כסף הרי זה מותר מעשר שני של דמאי שנתערב בשל ודאי יאכלו כחמור שבהן.

ט חומר בהקדש שאין במעשר שני ובמע"ש שאין בהקדש הקדש מתחללת על הכל מעשר שני אין מתחלל אלא על המעות בלבד הקדש [אין עולה מכאן ואין מע"ש עולה מכאן ואילך ושלא מכאן ואילך] הקדש נכנס לירושלים ויוצא מע"ש נכנס לירושלים ואין יוצא חומר במע"ש [מבהקדש] שמע"ש קונה את הקנקן אוסר דמיו ועירוביו ספק עירובו כל שהוא אסור לאונן וטעון [חומש] וטעון וידוי ולא הותר לאכילה אלא בפדיון ואין מדליקין בו את הנר משא"כ [בהקדש חומר בהקדש שההקדש חל על הכל ומועלין בו ולא הותר לאכילה אלא בפדיון משא"כ במע"ש].

י רמ"א אין מחללין כסף ופירות על הכסף אא"כ יש עמו פרוטרוט וחכמים מתירין רבי יעקב אומר משמו שלשה דינרין כסף ודינר [ה' מעות וה' פירות] ר"ש בן אלעזר אומר שמאי הזקן אומר יניחנה בחנות ויאכל כנגדה.

יא היו לו שתי מגורות אחת של תרומה ואחת של מעשר שני ומצא ביניהן פירות קרוב לתרומה יפלו לתרומה למע"ש יפלו למעשר שני מחצה על מחצה מטילין אותו לשני חומרין ר' יוסי ב"ר יהודה אומר תיבה שנשתמשו בה חולין ומעשר שני ומצא בתוכה מעות אם רוב הניחו חולין חולין אם רוב הניחו מע"ש מע"ש אמר להם רבי שמעון הרי שלמים שיש בהן חזה ושוק שהן אסורין לזרים ר"ש בן יהודה אומר משום ר' יוסי כך אמרו ב"ה לבית שמאי אי אתם מודים בפירות שלא נגמרה מלאכתן [שאם יפדה מעשר שני שלו יאכל] בכל מקום אף פירות שנגמרה מלאכתן [שיכול להפקירן להוציאן מידי תרומה ומעשר תאמרו בפירות שנגמרה מלאכתן] כיוצא בהן אמרו להן [ב"ה לב"ש לא אם אמרת בפירות שלא נגמרה מלאכתן שאין יכול לעשות להפקירן להוציאן מידי תרומה ומעשרות] אמרו להן בית הלל אף פירות שנגמרה מלאכתן יכול [לעשותן תרומה ומעשרות על מקום אחר ד"א אין חייבין תרומה ומעשרות אלא עד שירימו].

יב אילן שעומד בפנים ונופו נוטה לחוץ יש למעשר שני שלו פדיון החזיר נופו לפנים אין למע"ש שלו פדיון היה עומד בחוץ ונופו נוטה לפנים אין למעשר שני שלו פדיון החזיר נופו לחוץ יש למעשר שני שלו פדיון.

יג בתים שפתחיהן לפנים וחללן לחוץ פתחיהן לחוץ וחללן לפנים ב"ש אומרים אין פודין בהן מעשר שני כאילו הן מבפנים ואין אוכלין בהם קדשים קלים כאילו הן בחוץ וב"ה אומרים מכנגד החומה ולפנים כלפנים ומכנגד החומה ולחוץ כלחוץ א"ר יוסי זו משנת ר' עקיבה משנה ראשונה בית שמאי אומרים אין פודין בהן מעשר שני כאילו הן מבפנים ואין אוכלין בהן קדשים קלין כאילו הן מבחוץ וב"ה אומרים הרי הן כלשכות את שפתחה לפנים כלפנים ואת שפתחה לחוץ כלחוץ.

יד לשכה בנויה בקדש ופתחה לחול תוכה חול וגגה קודש אוכלין בה קדשי קדשים ואין שוחטין בה קדשים קלים ואין חייבין עליה משום טומאה בנויה בחול ופתחה לקודש אע"פ שאין מקיימין כן תוכה קודש וגגה חול אוכלין בה קדשי קדשים ושוחטין בה קדשים קלים וחייבין עליה משום טומאה בנויה בקודש ופתוחה לחול ולקודש כולה קודש בנויה בחול ופתוחה לקודש ולחול כולה חול בנויה בקודש ובחול ופתוחה לקודש ולחול כגון בית המוקד תוכן וגגותיהן מכנגד הקודש ולקודש קודש ומכנגד החול ולחול חול [אם לאכילת קדשים הכל הולך אחר פתחה אם לענין טומאה מכנגד חומה ולפנים הכל הולך אחר פתחה].

טו היתה בנויה בחומת [ירושלים] אוכלין בה קדשי קדשים [ואין שוחטין] בה קדשים קלים היתה בנויה בחומת [עזרה שוחטין] בה קדשים קלים ואין פודין בה מעשר שני.

טז בית הבנוי בחומה רבי יהודה אומר כאילו הוא מבחוץ רש"א כאילו הוא מבפנים.

יז כל הלשכות כולן בנויות בקודש ר' יוסי אומר תחומי ארץ ישראל שבכתובים נידונין כחוצה לארץ ר' אלעזר ב"ר יוסי אומר נידונין כארץ ישראל.

יח מעשר שני שנכנס לירושלים ונטמא בין שנטמא באב הטומאה ובין שנטמא בולד הטומאה בין מבפנים בין מבחוץ בש"א הכל יפדה ויאכל בפנים ובה"א הכל יפדה ויאכל מבחוץ חוץ משנטמא באב הטומאה דברי ר"מ ר' יהודה אומר בש"א הכל יפדה ויאכל בפנים חוץ מה שנטמא באב הטומאה בחוץ ובה"א הכל יפדה ויאכל בחוץ חוץ מה שנטמא בולד הטומאה מבפנים ר"א אומר נטמא באב הטומאה בין מבפנים בין מבחוץ יפדה ויאכל בחוץ נטמא בולד הטומאה בין בפנים בין בחוץ יפדה ויאכל בפנים ר"ע אומר נטמא בחוץ בין באב הטומאה בין בולד הטומאה יפדה ויאכל בחוץ נטמא בפנים בין באב הטומאה בין בולד הטומאה יפדה ויאכל בפנים אמר ר"ש בן אלעזר לא נחלקו

בית שמאי ובית הלל על שנטמא באב הטומאה בחוץ שיפדה ויאכל בחוץ ועל שנטמא בולד הטומאה בפנים שיפדה ויאכל בפנים על מה נחלקו על שנטמא באב הטומאה בפנים ובולד הטומאה בחוץ שב"ש אומרים נפדה במקום ויאכל במקום וב"ה אומרים נפדה במקום ויאכל בכל המקומות.

יט הלקוח בכסף מעשר שני שנטמא יפדה רבי יהודה אומר יקבר אמרו לו לרבי יהודה מחמיר בטפילה יתר מן העיקר אמר להם מצינו שהחמירו בטפילה יתר מן העיקר שהתמורה חלה על בעל מום קבוע הקדש אין חל על בעל מום קבוע אמרו לו ממקום שבאתה מה להלן תמימין אין נפדין ובעלי מומין נפדין אף כאן טהורין לא יפדו טמאין יפדו.

כ המשאיל קנקנין למע"ש [אע"פ שגפם לא קנה מעשר] בד"א בשל יין אבל של ציר ושל חומץ ושל מורייס של שמן ושל דבש בין גפם בין שלא גפם קנה מעשר בין גפם בין שלא גפם עולים באחד ומאה בין גפם בין שלא גפם [מקדשין בכל שהן] אימתי אמרו קנה מעשר בזמן שכולה מעשר אבל אם הפקיד לתוכה רביעית של חולין אע"פ שגפם לא קנה מעשר.

כא אמר רבי שמעון בן אלעזר לא נחלקו ב"ש וב"ה על הדורך [באמצע חבית] שמפתח ואין צריך לערות על מה נחלקו על הדורך בגת שב"ש אומרים מפתח ומערה לגת וב"ה אומרים מפתח ואין צריך לערות.

פרק ג

א המוליך פירות מעשר שני ממקום היוקר למקום הזול או ממקום הזול למקום היוקר פודהו כשער מקומו אמר ר' יהושע בן קרחה בד"א בשל דמאי אבל בשל ודאי פודין אותו כשער הזול.

ב פודין מעשר שני כשער הזול כמו שחנוני לוקח [ולא כמו שהוא מוכר ר"ש בן אלעזר אומר כמו שחנוני לוקח באותו המין] הפורט [דינר כסף] למעשר שני כמו שחנוני לוקח ולא כמו שהוא מוכר המצרף דינר [זהב] למעשר שני כמו ששולחני פורט ולא כמו שהוא מצרף היה מוליכו ממקום למקום ומשתכר עליו על שויו רבע דברי ר' יהודה [רא"א] עד דינר מע"ש [אין לו דמים דין הוא] שיאמר הוא וחומשו מחולל על איסר זה.

ג מעשר שני שאין דמיו ידועים נפדה ע"פ שלשה לקוחות ולא ע"פ שלשה שאין לקוחות אפילו אחד מהן נכרי ואפילו אחד מהן בעלים כופין את הבעלים לפתוח ראשון [אם] אמר הרי הוא שלי [באיסר] יכול לחזור בו זה חומר בהקדש מבמעשר שני.

ד אין פודין מע"ש אכסרה [אלא מעות] כיצד היו לו פירות מרקיבין ומעות מחלידין לא יאמר כמה אדם רוצה ליתן בצבור זה וכמה אדם רוצה ליתן בכרי זה אלא אומר כמה אדם רוצה ליקח לו מעות בסלע וכמה אדם רוצה ליקח לו מעות בדינר.

ה [סלע] כמה תהא חסרה ולא יהיו מחללין עליה מע"ש לסלע ארבע איסרות ולדינר איסר דברי ר"מ ר' יהודה אומר לסלע ארבע פונדיאות ולדינר פונדיון רש"א סלע שמונה פונדיאות ודינר שני פונדיאות יתר על כן מחללה בשוויה [סלע] עד שקל ובדינר עד רובע פחות מכן אפי' איסר אין רשאין להחל עליה היתה יוצא לסימון בסלע ולמטבע בשקל לסימון בשקל ולמטבע בסלע אין למע"ש אלא כשער המטבע.

ו המוכר פירות לחבירו ונמצאו טבלים רץ אחריו לתקנן לא מצאו בידוע שהן קיימין צריך לעשר על ידו אם בידוע שאין קיימין אין צריך לעשר על ידו ספק שהן קיימין ספק שאינן קיימין מעשר עליהן וקורא שם למעשרותיהם.

ז המוכר פירות לחבירו המוכר אומר טבלים מכרתי לך והלוקח אומר מתוקנין מכרת לי כופין את המוכר לתקן [את שלו] הרי שלקחו של בית המלך את גרנו אם מחמת החוב צריך לעשר על ידו אם מחמת אונס אין צריך לעשר על ידו.

ח האוכל פירות מעשר בין בשוגג בין במזיד יזעק לשמים דברי [רבי ר"ש בן גמליאל] אומר בשוגג יזעק לשמים במזיד יחזרו דמים למקומן.

ט [האוכל טבל] של חבירו משלם לו דמי [מעשר] טבלו דברי רבי ר' יוסי ב"ר יהודה אומר דמי חולין שבו.

י ישראל שאכל פירותיו בטבלו אף ע"פ שמתחייב בהן לשמים אין לכהן בהן כלום שנאמר [בהן תרומה] אין לכהן בהן אלא עד שירימו וכן בן לוי שאכל מעשרותיו בטבלו אע"פ שמתחייב בהן לשמים אין לכהן בהן כלום שנאמר בהן (במדבר י״ח:כ״ד) וזה אשר ירימו לה' אין לך בהן אלא עד שירימו.

יא המביא פירות מן הגורן לעיר הפריש תרומה ונתנה לכהן מעשר ראשון ונתנו ללוי מעשר עני [ונתנו לעני] אין מחשב עמהן דמי הבאה אבל אם קרא להן שם בגורן הרי זה מחשב עמהן דמי הבאה.

יב המוכר פירות לחבירו ואמר לו פירות שמכרתי לך טבלין הם בשר בכור הוא יין נסך הוא מה שאכלו אכלו ויחזיר להן את הדמים ר"ש בן אלעזר אומר דבר שהנפש קצה בו מה שאכלו אכלו ויחזיר להן את [השאר] דבר שאין הנפש קצה בו מה שאכלו אכלו וינכה להן מן הדמים.

יג אין פודין מע"ש בירושלים בזמן הזה ואין [מפרישין] מע"ש בירושלים בזמן הזה [ואין מחללין מע"ש בירושלים בזמן הזה ואין מוכרין מע"ש בירושלים בזמן הזה] ואין מוציאין מע"ש בירושלים בזמן הזה ואם הוציא הרי אלו ירקבו [מחללין] מעות על פירות בירושלים בזמן הזה ב"ש אומרים זה וזה מעשר שני וב"ה אומרים המעות כמות שהיו והפירות כמות שהיו.

יד ב"ה אומרים מפריש אדם מעשר ראשון של דמאי ותורמו ואוכלו ואין צריך להפריש שני בש"א צריך להפריש שני [הורם השני הורם הראשון] הורם הראשון לא הורם השני והלכה כדברי [ב"ש].

טו ראה אחד שהפריש מעשר שני נאמן על הראשון דברי ר' אליעזר וחכמים אומרים נאמן על הראשון נאמן על השני אינו נאמן על השני אינו נאמן על הראשון.

טז הפריש תרומה ומעשר ראשון ומעשר שני ואכלן על אותו המין נאמן על מין אחר אינו נאמן דברי ר"א וחכ"א אף על אותו המין אינו נאמן לא כל הימנו שיתקין את עצמו ויבא ויקלקלנו.

יז האומר מע"ש שבחפץ זה מחולל על איסר זה ולא קבע לו מקום ר"ש אומר קרא שם וחכמים אומרים עד שיאמר לצפונו או לדרומו מעשה ברבן שמעון בן גמליאל ור' יהודה ור' יוסי שנכנסו אצל בעה"ב לכזיב אמרו [לא] נדע היאך בעה"ב הזה מתקן את פירותיו כיון שהרגיש בהן הלך והביא לפניהן דלוסקיא מלא דינרי זהב אמרו לו היאך אתה מתקן את פירותיך אמר להם כך וכך אני אומר מעשר שני שבחפץ זה מחולל על איסר זה אמרו לו צא ואכול את פירותיך השתכרת במעות אבדת נפשות.

יח חבר שמת והניח פירות אפילו באותו היום כנסן הרי הן בחזקת מתוקנין.

פרק ד

א הפודה מעשר שני שלו הרי זה חייב בחומש אחד הכונס מתוך שלו ואחד הלוקח מן הכותי ומן הנכרי פירות טבלים אחד שירש ואחד שניתן לו במתנה ה"ז חייב בחומש כיצד חייב בחומש הפודה [בסלע] נותן חמשה דנרין ר"א ב"ר שמעון אומר הפודה בשקל נותן חומשה של סלע הפודה במעשר אם רצה לדקדק ידקדק כיצד חלל על הסלע ונמצאת רעה על הטריסית ונמצאת רעה יחליף.

ב מערימין על מעשר שני לפוטרו מן החומש כיצד אומר אדם לבנו ולבתו הגדולים לעבדו לשפחתו העברים הילך מעות אלו ופדה בהן את מעשר זה אבל לא יאמר לו פדה לי בהן את מעשר זה אמר רבי יהושע בן קרחה בראשונה היו נוהגין כך משרבו הרמאין

אומר אדם לחבירו הרי הפירות האלו נתונין לך במתנה וחוזר ואומר לו הרי הן מחוללין על פירות שיש לי בבית ובלבד שלא יאמר לו הרי הן מחוללין על מעות שיש לי בתוך הכיס עד שיזכה בעל הבית לתוך ידו או עד שישכור לו [את] מקומו.

ג מפקיד אדם מעשר שני שלו אצל חבר ושל דמאי אצל עם הארץ אבא חלקיה מן קרויה אומר בראשונה היו עושין כן חזרו לומר אפילו חבר אין מפקידין אצלו שאין אתה יודע מי עומד אחריו.

ד נתן לו את הקרן ולא נתן לו את החומש ר"א אומר חילל וחכ"א לא חילל אמר רבי נראין דברי רבי אליעזר בשבת ודברי חכמים בחול.

ה מי שלא קרא שם [לתרומת מעשר] של דמאי ר"א אומר יאכל וחכ"א לא יאכל אמר רבי יוסי נראין דברי רבי אליעזר בשבת ודברי חכמים בחול.

ו שני אחין ושני שותפין אב ובנו פודין זה לזה מעשר שני ונותנין זה לזה מעשר עני אמר רבי יהודה תבא מארה לאדם שנותן מעשר עני לאביו [אמרו לו מה אלו היו] שניהם עניים.

ז אשתו פודה לו את המעשר [כדברי] רבי שמעון בן אליעזר אשתו [אין] פודה לו את המעשר.

ח כל אלו שאמרו פודין זה לזה מעשר שני נותנין זה לזה מעשר עני מודה ר' שמעון בן אלעזר באשתו שאע"פ שפודה לו את המעשר שאין נותנין לה מעשר עני.

ט מפרישין תרומת מעשר על פירות עם הארץ אע"פ שעושה תקלה לבאין אחריו כיצד הוציא פירות מתוך ביתו ואמר לו הפרש על אלו לא הפריש אלא עד מקום שהוא לוקח מחללין מעשר שני על מעות ע"ה אע"פ שעושה תקלה לבאים אחריו כיצד הוציא מעות מתוך ביתו ואמר לו חלל על אלו לא חלל אלא עד מקום לוקח ופורט לו דינר לאלתר אם מחמת החוב מותר ואם מחמת מלוה ה"ז אסור עד שילך לתוך ביתו ויחזור.

י קטן שמוכר בשוק מפרישין עליו מע"ש כיצד נתן לו טריסית בין שהיא ביד הלוקח בין שהיא ביד המוכר בין שהיא באונקלין מפריש עליו והולך וחוזר ומביאו נטל הימנו דינר מפריש עליו והולך ולא עוד אלא שאדם מוציא דינר מתוך ביתו מפריש עליו והולך וחוזר ומביאו לו באחרונה ואומר לו על זה חללתו.

יא לקח הימנו עשרה דנרין של זהב לא יחלל על כולן אלא על אחד מהם לקח הימנו עשרה כורין של חטין לא יפריש על כל המגורה אלא על אחד מהם לקח הימנו י' חביות של יין לא יפריש על כל האוצר אלא על אחת מהן לקח הימנו עשר אגודת של ירק לא יפריש על כל האונקלי אלא על אחת מהן שלא להפחית את השוק בעיניו.

יב מוכר מעשר שני לשם חולין לא ימכרנו לשם מעשר מפני שפגם את המעשר יש לו חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה ומבקש למוכרן מוכר ראשון ראשון ונותן לתוך האונקלי נתנן כולן בכרך נוטל דמיהן בכרך אלו שרוצה מוכר לשם חולין ואלו שרוצה מוכר לשם מע"ש.

יג האומר מעשר שני מחולל על סלע שתעלה בידי מכיס זה ועל דינר שיעלה בידי מכיס זה רבי יוסי אומר לא חילל וחכ"א חילל מודה ר' יוסי לחכמים באומר מעשר שני מחולל על סלע חדשה שתעלה בידי מכיס זה ועל דינר חדש שיעלה בידי מכיס זה שזה חילל מודים חכמים לרבי יוסי באומר מעשר שני מחולל על סלע שהיתה ביד בני ועל דינר שהיה ביד בני שלא חלל שאני אומר שמא לא היתה בידו באותה שעה.

יד האומר מעשר שני מחולל על סלע [שאפריש] מן הדינר ועל טריסין שאפרוט מן הסלע פורט [לו] דינר ונוטל הימנו [סלע סלע] ונוטל הימנו טריסית נותן אדם לחבירו טריסית טברית ונוטל הימנו צפורית צפורית ונוטל הימנו שני פונדיון פונדיון ונוטל הימנו שני אסרין [בד"א בשל דמאי אבל בשל ודאי הרי זה אסור אף בדמאי מחללין אותו נחושת על נחושת נותן אדם לחבירו גולני' ונוטל הימנו דינר ונוטל הימנו פונדיון] אמר ר' יוסי בד"א בדמאי ובדוחק אבל בודאי ובריוח הרי זה אסור.

טו היה עובר ממקום למקום ובידו מעות אם עתיד לחזור למקומו מחללן כשער מקומו ואם לאו מחללן [בשויהן כשער] אותו מקום.

טז הפריש תרומה ומעשר ראשון ומעשר שני ולא קרא להן שם ר' יוסי אומר נתקדשו ר' יהודה אומר לא נתקדשו ר' מאיר אומר אם עתיד לקרות להן שם אין בהן קדושה עד שיקרא להן שם אם אין עתיד לקרות להן שם כיון שהפרישן נתקדשו.

יז פדה הימנו מעשר בסלע ולא הספיק [למושכו] עד שעמד בשתים מה שפדה פדה ומדת הדין ביניהם פדה ממנו מעשר בשתים ולא הספיק למושכו עד שעמד בסלע מה שפדה פדה ומדת הדין ביניהם [שמע"ש פדייתו היא משיכתו ר' שמעון ב"ג ור' ישמעאל ב"ר יוחנן בן ברוקא אומרים אף הקדש פדייתו היא משיכתו].

יח המניח איסר ואכל עליו חציו והלך למקום אחר והרי הוא יוצא בפונדיון יאכל עליו עוד איסר המניח פונדיון ואכל עליו חציו והלך למקום אחר והרי הוא יוצא באיסר יאכל עליו [פלג] זה הכלל עד שלא פדאו מה שהשביח השביח לפי חשבון ומה שפגם פגם לפי חשבון אחר שפדאו מה שהשביח השביח לשני ומה שפגם פגם לשני.

פרק ה

א מצא כלי וכתוב עליו אל"ף דל"ת ריש תי"ו הרי זו תרומה יו"ד מ"ם הרי זה מעשר פ"א שי"ן הרי זה שני וחכ"א כולן שמות אדם הן אבל מצא חבית מלאה פירות וכתוב עליה תרומה ה"ז תרומה מעשר הרי זה מעשר א"ר יוסי אפי' מצא חבית מלאה פירות וכתוב עליה תרומה הרי אלו חולין שאני אומר אשתקד היתה מלאה תרומה ופינה וחזר ומלאה חולין מודה ר' יוסי שאם כתוב בחרס ונתון על גבי חבית בנייר ונתון ע"פ עגול אם תרומה ה"ז תרומה אם מעשר ה"ז מעשר.

ב מצא כלי חרס וכתוב עליה [קו"ף] קרבן [הוא] קרבן ומה שבתוכו קרבן דברי רבי מאיר וחכ"א אין דרך אדם להיות מקדיש כלי חרס מצא כלי מתכות כתוב עליו קרבן אם היה ריקן אסור להשתמש בו עד שיודע שהוא של הקדש ונפדה.

ג מצא כלי חרס וכתוב עליה קרבן ה"ז קרבן מצא כלי חרס וכתוב עליה מעשר ה"ז מעשר [עוד] לשם יוסף לשם שמעון לא אמר כלום לעלות ולאוכלו בירושלים הרי אלו חולין מעשר סתם מטילין עליו שני חומרין.

ד האומר מעשר שני [יש] לי בבית ונמצא בעליה בעליה ונמצא בבית בכיס ונמצא בדלסקים בדלסקים ונמצא בכיס הרי אלו [מעשר שני] מעשר שני [יש לי] והלך ומצאו בין בבית בין בעליה בין בכיס בין בדלסקים הרי אלו [חולין] כיס מע"ש יש לי בתוך הבית [הלך] ומצא שם ב' ג' כיסין הגדול מע"ש ושנים הקטנים חולין לא יאכל מן קטנים עד שיחללם על הגדול.

ה שמונה של זהב יש לי בכיס והלך ומצא שמנה דינרי זהב הרי אלו מע"ש שמונה דינרי זהב יש לי בכיס והלך ומצא שמנה של זהב הרי אלו חולין שמנה של חולין יש לי בכיס והלך ומצא חמשים סלע או מאתים זוז או חמשים זוז או חמשים סלע ואח"כ מצא שמנה דינרי זהב הרי אלו מעשר שני שמונה דינרי זהב יש לי בכיס והלך ומצא חמשים זוז או מאתים זוז או חמשים סלע אח"כ מצא שמנה הרי אלו חולין הרי שם מנה ומצא מאתים חולין ומעשר שני מעורבין זה בזה דברי רבי וחכ"א הכל חולין מאתים ומצא מנה מנה מונח ומנה מוטל דברי רבי וחכ"א הכל חולין.

ו היה חולה ומשותק אמרו לו היכן מעשר שני שלך הראן באצבעו כך וכך הן שמא במקום פלוני הן הרכין בראשו בודקין אותו ג' פעמים אם אמר על לאו לאו ועל הן הן דבריו קיימין היה מצטער היכן מעשר שני של אבא בא בעל חלום אמר לו כך וכך הן במקום פלוני הן זה היה מעשה ומצאו שם מעות ובאו ושאלו את החכמים ואמרו הרי אלו חולין שדברי חלומות לא מעלין ולא מורידין.

ז האומר לבניו אפילו אתם מתים אל תגעו בזוית זו הלכו ומצאו שם מעות הרי אלו חולין ראו את אביהן שהטמין מעות בשידה בתיבה במגדל ואמר של פלוני הן של מעשר שני הן אם כמערים לא אמר כלום אם כמתכוין לעדות דבריו קיימין אמר להם אחד אני ראיתי את אביכם שהטמין בשידה בתיבה ובמגדל [לא אמר כלום] במקום פלוני בשידה פלונית [דבריו קיימין] זה הכלל כל המצוי להם [לא אמר כלום] כל שאין מצוי להם דבריו קיימין.

ח אמר לו כובס טלית זו של אביך היתה ולקחתיה הימנו נאמן הוא הפה שאסר הוא הפה שהתיר אם יש עדים שהיה של אביו ואומר לקחתיה הימנו אינו נאמן.

ט אחרים אומרים סוקרין אותו בסיקרא בית ע"ז מפחמין אותו בפחמין בית מנוגע מטילין עליו אפר מקלה מקום הרוג מציינין אותו בדם עגלה ערופה מציינין אותו במגורה של אבנים.

י כרם רבעי עולה לירושלים מהלך יום לכל צד בד"א בכרם שיש בו חמשה גפנים אבל כרם שאין בו ה' גפנים ושאר כל האילן הרי זה נפדה סמוך לחומה רשב"ג אומר אחד כרם שיש בו חמשה גפנים ואחד כרם שאין בו חמשה גפנים הרי זה עולה לירושלים ומחלק הימנו לשכיניו ולקרוביו ולמיודעיו ומעטר בו את השוק אמר ר"ש אין בזה עיטור השוק אלא פודהו בשער הזול ודמיו נאכל כמעשר שני משחרב הבית בית דין הראשון לא אמרו בו כלום בית דין האחרון גזרו שיהא זה נפדה סמוך לחומה מעשה בר"א שהיה לו כרם בצד כפר טבי במזרח [ולא רצה לפדותו אמרו תלמידיו רבי משגזרו] שיהא זה נפדה סמוך לחומה [אתה צריך לפדותו] עמד ר"א ובצרו ופדאו ושאר כל האילן [נטע רבעי] כמעשר שני.

יא כרם רבעי בש"א אין לו חומש ואין לו ביעור ובה"א יש לו [חומש] בד"א בשביעית אבל בשאר שני שבוע [יש לו חומש ויש לו ביעור דברי רבי רבן גמליאל אומר אחד שביעית ואחד שני שבוע] בש"א אין לו חומש ואין לו ביעור ובה"א יש לו בש"א אין גוממין אותו ובה"א גוממין [אותו] בש"א אין פודין אותו ענבים אלא יין ובה"א יין וענבים [אבל] הכל מודים שאין פודין במחובר לקרקע בש"א אין נוטעין אותו ברביעית שהרביעית שלו חל להיות בשביעית וב"ה מתירין.

יב אילן שנטעו בערב ראש השנה של שביעית אין מעשר שני שלו מתבער אלא בשביעית המקדיש מעשר שני שלו הרי זה פודה על מנת ליתן להקדש את שלו ולמעשר שני את שלו.

יג רבי יוסי אומר (דברים כ"ו:י"ג) בערתי הקדש מן הבית זו חלה [וגם] נתתיו ללוי זו מעשר ראשון לגר ליתום ולאלמנה זו מעשר עני [ואכלו בשעריך ושבעו] זו מעשר שני ד"א כיון שהפרשתו מן הבית אין אתה זקוק לו.

יד כל העוסקין במצות פיהם פתוח בתפלה לפני המקום שנא' (איוב כ"ב:כ"ח) ותגזר אומר ויקם לך וגו' ואומר (ישעיהו ל"ח:ב') ויסב חזקיהו פניו וגו' ויאמר אנא ה' זכר נא וגו' ואומר (דברים כ"ו:ט"ו) השקיפה ממעון קדשך וגו' זו מקום השקפה שנאמר (תהילים פה) אמת מארץ תצמח וגו' מן השמים מאוצר טוב שבשמים שנאמר (דברים כ"ח:י"ב) יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים וברך את עמך הכל בכלל הברכה (שם) ברוך אתה בעיר את ישראל הכל בזכות ישראל שנאמר (דברים ל"ג:כ"ח) וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב ואת האדמה בזכות המזבח שנאמר (שמות כ':כ"א) מזבח אדמה תעשה וגו' אשר נתת לנו הכל [לפי] מתנות שנא' (דברים ו':י'-י"א) ובתים מלאים כל טוב וגו' כאשר נשבעת זו שבועה של אברהם שנאמר (בראשית כ"ב:ט"ז) ויאמר בי נשבעתי נאום ה' יען כי וגו' לאבותינו [הכל] בזכות שבטים שנאמר (חבקוק ג':ט') שבועות מטות אומר סלה ארץ זו ארץ עצמה מפאת קדים עד פאת ים דן אחד מפאת קדים ועד פאת ים ראובן אחד מפאת קדים עד פאת ים נפתלי אחד זבת חלב ודבש מלמד שהמעשרות נותנין טעם וריח [ושמן ודגן] בפירות רבי שמעון בן אלעזר אומר טהרה נטלה את הטעם ואת הריח מעשרות נטלו את השמן ואת הדגן.